

HE 30/2024 vp Rajamenettelyn käyttöönotto ja nopeutetun menettelyn uudistaminen

Sisäministeriön vastine

Sanna Montin
21.5.2024

Lähtökohta muutostarpeiden arvioinnille esityksestä annettujen lausuntojen perusteella

PeVL 17/2024 vp

Perustuslakivaliokunta esitti, että lakiehdotukset voidaan käsitellä
tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Kansallinen liikkumavara

- Sekä nopeutettu menettely että rajamenettely kuuluvat menettelydirektiivin jäsenvaltioille harkinnanvaraisiin säännöksiin. Direktiivi määrittää, mitä voidaan ja mitä tulee säätää.

Nopeutettu menettely:

- Perusteet tyhjentävästi direktiivissä, kansallinen harkinta perusteiden käyttöönnotossa
- Ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten osalta rajoitukset, harkinta niiden laajuudessa
- Käsittelyaika, oltava kohtuullinen

Rajamenettely:

- Perusteet tyhjentävästi direktiivissä, kansallinen harkinta perusteiden käyttöönnotossa
- Ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten osalta rajoitukset, harkinta niiden laajuudessa
- Toimivaltaiset viranomaiset, kansallista harkintaa
- Menettelyn tarkoitus ei sisällä kansallista liikkumavaraa
- Hakemuksen tutkinnalle neljän viikon määräaika, sen jälkeinen aika kansallisen sääntelyn varassa

Tulevan EU:n menettelyasetuksen rajamenettely

Aikataulu:

- EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkauudistukseen (pakti) liittyvät säädökset tulevat voimaan lähiviikkoina.
- Voimaantulosta alkaa kahden vuoden kansallinen täytäntöönpano → Soveltaminen kesällä 2026.

Rajamenettely:

- Pakollisuus tiettyjen perusteiden osalta
- Liikkumisvapauden rajoittaminen edelleen kansallisesti säädettävä
- Hakemuksen tutkintaan 12 viikkoa
- Paluurajamenettely 12 viikkoa
- Ilman huoltajaa tulevat alaikäiset: vain, jos hakija uhka kansalliselle turvallisuudelle tai järjestykselle
- Oltava riittävä kapasiteetti rajamenettelyn soveltamiseen (asetuksessa laskukaava)
- Priorisoitava lasten ja lapsiperheiden hakemuksia
- Perustettava perusoikeusmonitorointi

Oikeusturva käytännössä

- Perustuslakivaliokunta korostanut PL 21 §:n oikeusturvan tosiasiallista toteutumista.
- Lausunnoissa linkitetty menettelyssä toimivien tahojen resursseihin.
- Oikeusturvan takeet kuten muissakin menettelyissä. Jos näitä takeita ei pystytä tutkinnan määräaajoissa varmistamaan, ei rajamenettelyä tai nopeutettua menettelyä voida soveltaa.
- Eri tahojen joustava ja tehokas yhteistyö korostuu.
- Maahanmuuttovirastolta edellytetään merkittävää turvapaikkatutkinnan sujuvoittamista ja virtaviivaistamista menettelyn laadusta tinkimättä.
- Sisäministeriö seuraa ja ohjaa tätä osana Maahanmuuttoviraston tulosohtoa.

Lapset ja haavoittuvassa asemassa olevat

- Perustuslakivaliokunta painottanut lapsen edun huomioimista ehdotetun sääntelyn soveltamisessa täysimääräisesti kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden mukaisesti ja ehdotettua sääntelyä asianmukaisesti soveltaen.
- Valiokunta on myös korostanut esitettyä rajamenettelyn soveltamisen rajauksen, jonka mukaan rajamenettelyä ei sovelleta, jos ulkomaalaislain 96 a §:n mukaista tukea ei voida antaa hakijalle, jolla on haavoittuvasta asemasta johtuvia tai muuten turvapaikkamenettelyn aikana todettuja erityistarpeita, asianmukaista soveltamista.
- Ulkomaalaislain 6 §:n mukainen lapsen edun huomioiminen myös rajamenettelyssä.
- Vaikuttaa myös liikkumisvapauden rajoittamisen ja esteiden valinnassa.
- Koulunkäynti/opetus lapsille rajamenettelyssä kuten muissakin vastaanottokeskuksissa.
- Viranomaisten säännöllinen kouluttaminen ja ohjeistaminen haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden, kuten ihmiskaupan uhrien, tunnistamiseksi.
- Viranomaisilla jo nyt lakiin perustuva velvollisuus ottaa huomioon erityistarpeet, jotka johtuvat kansainvälistä suojelua hakevan, tilapäistä suojelua saavan ja ihmiskaupan uhrin haavoittuvasta asemasta, kuten iästä taikka fyysisestä tai psyykkisestä tilasta.

Liikkumisvapauden rajoittamisen soveltaminen käytännössä

- Perustuslakivaliokunta on arvioinut, että myös nyt ehdotettua 104 b §:n sääntelyä on arvioitava liikkumisvapauden rajoituksena, vaikka siihen sisältyykin erityisesti sen vähäistä pidempi kesto huomioiden eräitä vapaudenmenetystä tosiasiallisesti läheneviä piirteitä.
- Esitetty malli, jossa velvollisuutta oleskella vastaanottokeskuksen alueella varmistetaan estein, tarkoittaa sitä, että hakijoiden poistumista vastaanottokeskuksen alueelta estetään fyysisin estein niin hyvin kuin mahdollista, jotta menettelyn tarkoitus toteutuu.
- Tämä huomioitava myös käytännössä.
- Velvollisuutta voidaan täydentää mm. ilmoittautumisvelvollisuudella, jos edellytykset täyttyvät.
- Lisäkapasiteetin tarve arvioidaan EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkauudistuksen täytäntöönpanon yhteydessä.

Maasta poistamisen täytäntöönpano

- Rajamenettelyn toimivuuden kannalta on olennaista käännäyttämispäätöksen saaneen henkilön poistaminen maasta mahdollisimman nopeasti.
- Suurimmat hankaluudet liittyvät käytäntöihin.
- Sisäministeriöllä on käynnissä useita käytännön uudistuksia palautusten tehostamiseksi.
- Ongelmana säilöönotto maasta poistamisen turvaamiseksi. Tulkinta on, että lievemmat turvaamistoimet osoittautuneet riittämättömiksi käytännössä.
- Rajamenettelyn osalta muutos tulkintaan
- Myöskään paluukäsikirja ei edellytä, että lievempiä toimia olisi tullut kokeilla ensin.
- Viranomaisten arvioitava tapauskohtaisesti, ovatko lievemmat keinot riittäviä ja tehokkaita.

Muutoksenhaku ja siirtymäsäännökset

- Vastaanottokeskuksen alueelta poistumista koskevasta Maahanmuuttoviraston päätöksestä valittaminen (104 b §:n 2 momentti)
 - Toimivaltainen hallinto-oikeus määräytyy ulkomaalaislain 192 §:n 1 momentin mukaan
 - Asianosaisen asuinpaikan määrittelemisessä ei ole ratkaisevaa se, onko valittamaan oikeutetulla henkilöllä kotikuntaa Suomessa
- Vastaanottopalvelujen saaminen määräytyy vastaanottolain mukaan
 - Lähtökohtana, että kaikki lakisääteiset palvelut tarjotaan vastaanottokeskuksen alueella
 - Poikkeuksena hoidon järjestäminen akuuteissa sairaustapauksissa
- Muutoksenhakua koskevat säännökset tulevat olemaan kokonaisuutena tarkastelun alla EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkauudistuksen täytäntöönpanon yhteydessä.
- Ei tarvetta siirtymäsäännöksille oikeusturvasyistä.

Sisäministeriö

Inrikesministeriet

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171
www.intermin.fi